

KAPITOLY Z HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE A VYBRANÉ OSOBNOSTI

10. Sociální práce v Československu v letech
1918-1948

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Alice Masaryková (1879-1966)

- dcera T. G. Masaryka, studium historie a filozofie na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (PhDr. v r. 1903), **absolvovala stáže v Berlíně, Lipsku a v Chicagu, kde studovala sociální politiku**
- za první světové války vězněna, po vzniku ČSR v letech 1918-19 poslankyní revolučního národního shromáždění, z důvodu vážné nemoci své matky a posléze také její smrti plnila roli „první dámy“ ČSR, 2. svět. válku prožila v emigraci, poté návrat do Československa, po r. 1948 odešla do exilu, zemřela v Chicagu

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

- **Alice Masaryková v sociální práci**
- **přínos zvláště v organizační činnosti:**
- po návratu do R-U působila jako středoškolská profesorka a podílela se na organizaci sociálně politických a sociologických přednášek v rámci sociologické sekce svazu českého studentstva
- **zabývala problémy alkoholismu (místopředsedkyně abstinenční ligy)**
- **v r. 1919 založila Československý červený kříž, 20 let byla jeho předsedkyní**
- **spolu s Annou Borkovcovou založila v r. 1919 Vyšší sociální školu pro sociální pracovníce, spravovala Českou ošetřovatelskou školu (od 1920)**
- **spoluorganizace šetření o sociálních a zdravotních poměrech v Praze v r. 1919**

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Marie Krakešová (1898-1979)

- nejvýznamnější česká teoretička sociální práce, tvůrkyně a představitelka tzv. **"psychologicko-výchovné sociální terapie"**
- nelze zařadit do konkrétní školy soc. práce, **vycházela však z psychoanalýzy, vliv behaviorální terapie** (i když s ní možná nebyla ani seznámena), ze zahraniční cituje odborníky na sociální práci případovou (Richmond, Perlman a Hollis)
- po první světové válce sesbírala velké množství kasuistik a z nich odvodila své **psychologicko-výchovné pojetí sociální práce, teoretické závěry jsou vyvozeny z praxe a v praxi jsou i znovu zpětně ověřeny**
- hlavním dílem je kniha **Sociální případ** (spolu s K. Krakešem), která vyšla v roce 1934 a **Psychogenese sociálních případů** z roku 1946

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Psychologicko-výchovná sociální terapie M. Krakešové

- spojení **psychologicky a sociologicky orientovaných přístupů** (vnější společenské prostředí i vnitřního psychické založení klienta)
- **sociální případ** vzniká, jakmile „*člověk nestačí svými silami a schopnostmi překonat překážky, jež se v jeho životě vyskytly*“ (nejen člověk v hmotné nouzi, ale kdokoli, kdo není schopen žít v aktuálním společenském prostředí plným a vyrovnaným životem)
- rozlišení **překážek vnitřní a vnější** – na vnější nemá klient vliv (nemoc, invalidita, stáří, smrt někoho blízkého, nezaviněná nezaměstnanost apod.), vnitřní vyplývají z osobnosti klienta
- rozlišení klientů: **sociálně oslabený x sociálně vykolejený** či rozlišení dle životní šablony - **typ utlačený x typ neukázněný**
- podstata sociální práce spočívá v přetvoření sociálních klientů opět v lidi, žijící plným životem, je třeba přivést klienta ke správnému poznání překážek, a povzbudit snahu, aby tyto překážky překonával vlastním přičiněním
- hledání příčiny deviantního vývoje klienta pomocí tzv. **psychogenetického rozboru**, poté volí sociální pracovník nejvhodnější postupy sociálně - psychologického působení
- rozdělení sociální práce na dva druhy: **konkrétní technická pomoc** (vnější pomoc) - zásahy, které jsou nutné k vyřešení akutních vnějších stránek sociálního případu. Vnější pomoc je dostačující k vyřešení problémů klientů sociálně oslabených, **výchovná sociální péče** (vnitřní pomoc) - snaha o vnitřní převýchovu sociálního případu.
- sociální pracovník dle Krakešové připomíná spíše vychovatele a učitele než terapeuta v psychoanalytickém slova smyslu

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Jaromír Nečas (1888-1945)

- československý sociálně demokratický politik, 1920-1924 odborový rada v kanceláři prezidenta (záležitosti Podkarpatské Rusi), od r. 1924 poslanec, v letech 1935-1938 ministr sociálních věcí, zastupoval Československo v Mezinárodním úřadu práce v Ženevě, v 1940 uprchl a zapojil se do exilové vlády
- **zabýval se hlavně bojem s nezaměstnaností, na toto téma vydal několik studií – hlavní východisko viděl ve velkých státních investicích, které povedou k vytvoření nových pracovních míst**

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Inocenc Arnošt Bláha (1879-1960)

- studium na gymnáziu v Pelhřimově, poté krátce studium na několika školách, (bohoslovecký seminář v Hradci Králové, FF vídeňské univerzity, K-F univerzita v Praze, 1 semestr na Sorbonně u E. Durkheima)
- r. 1908 získal PhDr. z filosofie, snaha o habilitaci z filosofie s přihlédnutím k sociologii na VŠT v Brně, jmenován až v r. 1919, **1921 jmenován mimořádným profesorem**

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Inocenc Arnošt Bláha v sociologii a o sociální práci

- r. 1922 založil **sociologický seminář na MU v Brně**, spolupodílel se na založení Masarykovy sociologické společnosti v r. 1925, r. 1930 založil první sociologický časopis Sociologická revue,
- **podal návrh na zřízení sociální fakulty v Brně, r. 1947 byla založena Vysoká škola sociální, kde působil jako rektor (1947-1948), v r. 1949 však byla zrušena, Bláha penzionován**
- v letech 1950-1960 pracoval na syntetickém díle Sociologie, vydáno posmrtně v r. 1968
- v sociologii se soustředil na několik tematických okruhů – sociologie města, teorie mravnosti, sociologie rodiny a sociologie sociálních typů, **svou obecnou sociologickou teorii označoval za „federativní funkcionalismus“**
- **sociální práci definoval jako specializovanou činnost represivní, preventivní či směřující k odstranění sociálních nedostatků, a to za předpokladu, že je vykonávána na základě odborné přípravy, od příbuzných oborů – sociální politiky, sociální péče, sociální hygieny, osvěty apod. se liší rozsahem a metodou, všímá si stránek lidské osobnosti, studuje je, organizuje nápravu, racionalizuje ji, zkoumá příčiny i účinky a etizuje ji; vedle teoretické přípravy je třeba také povahových předpokladů, ucelené vzdělání a přípravu k výkonu sociální práce lze dle něj získat při vysokoškolském typu studia**
- **sociologické minimum pro soc. práci** – obecná sociologie, zejm. soc. patologie, znalost života společnosti v souvislostech, znalost sociálních jevů – sociol. výzkum

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Otakar Machotka (1899 – 1970)

- Jedna z klíčových osobností tzv. pražské sociologické školy
- studium filosofie a estetiky na FF UK, 1923-25 studium sociologie ve Štrasburku a na Sorbonně a École libre des sciences politiques (1925), 1929-30 vedení soc. seminářů na ženevské škole mezinárodních studií, 1933 habilitace, 1934-36 stáže v USA – Univerzity Chicago, University of South California, v roce 1945 jmenován řádným profesorem FF UK (s účinností od 1939)
- od 1929 pracovníkem Státního statistického úřadu v Praze, 1943-45 na ministerstvu sociální péče, 1946-48 Vysoká škola politická a sociální (děkan politické fakulty, 1947-48 prorektor)
- člen Masarykovy sociologické společnosti (vystoupil v r. 1935), v r. 1937 spoluzaložil Společnost pro sociální bádání
- člen Národně socialistické strany od 1927, květen-duben 1945 místopředsedou ČNR, 1945-1948 místopředsedou Zemského národního výboru
- po únoru 1948 zbaven všech funkcí a možnosti vyučovat na FF UK, odešel do exilu, kde od r. 1948 přednášel sociologii a sociální psychologii na univerzitách, od r. 1952 jmenován profesorem sociologie na Státní univerzitě New York v Binghamtonu
- stal se členem (od 1953) a předsedou (1955-56) výboru Rady svobodného Československa

Sociální práce v Československu v letech 1918 – 1948

Otakar Machotka (1899 – 1970)

- **3 okruhy: metodologické vymezení sociologie a její přehled, metody a techniky empirického sběru a analýzy dat, sociologie rodiny a sociální politika**
- ovlivněn zahraničními stážemi se stavěl proti českému moralizačnímu pojetí sociologie, jako empirická věda by dle něj měla popisovat společnost přesně takovou, jaká je, nikoli, jaká by měla být, zdůrazňoval nezbytnost vlastního sběru dat, věděl, že sociální výzkum představuje poměrně nákladnou záležitost
- **v roce 1931 realizoval výzkum na populaci pražské chudiny (určeno výší rodinných příjmů) – byl proveden v 12 tis. rodinách, vyšel v r. 1936 jako *Sociálně potřebné rodiny v hlavním městě Praze***
- **v období 2. svět. války se věnoval tématům rodiny, 1940 založil první manželskou poradnu**
- věnoval se také sociologii v USA a poválečné americké společnosti